

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník X.

č. 3 (108)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

V minulosti sa vo vlastníctve Turzovky vystriedalo niekoľko majiteľov, z ktorých viacerí patrili k najvýznamnejším šľachtickým rodinám v Uhorsku. V tomto príspevku sa nebudeme venovať len tým známym - Turzovci, Esterháziom, ale poukážeme aj na vlastníkov, ktorí mali územie Turzovky v držbe ešte pred jej vznikom a potom na jej menej známych majiteľov.

VLASTNÍCI TURZOVKY (1.)

Majetkové pomery na Kysuciach boli v minulosti pomerne zložitú, hoci v predstavách mnohých pretrvávajú zjednodušená predstava o troch veľkých panstvách - **Bytča, Strečno a Budatín**, ktoré kysuckú oblasť vlastnili. Ale nie je tomu celkom tak. Niektoré dediny na dolných Kysuciach boli najskôr zemianskymi majetkami a len potom sa stali súčasťou niektorého panstva. (Rudina, Horný Vadičov) Našou úlohou však nie je riešenie zložitých majetkových vzťahov na celých Kysuciach (tento problém by si určite zaslúžil odborné spracovanie), cieľom je iba osvetlenie majetkových pomerov v Turzovke, resp. na jej území.

Začneme v polovici 13. storočia, kedy bola vydaná prvá listina, vzťahujúca sa ku Kysuciam. **Uhorský kráľ Belo IV.** v nej daruje **trenčianskemu županovi Bohumírovi** akúsi zem zvanú Kysuca, na poľskom pohorí. Listina zároveň obsahuje aj ohraničenie tohto majetku. Určité problémy s presnou lokalizáciou starých a k tomu skomolených názvov sú v jej dolnej, južnej časti, no bezpečne vieme, že tento majetok siahal od sútoku potoka Vranie s Kysucou, cez Divinu až na územie dnešnej Turzovky a odtiaľ smerom na sever k poľským hraniciam. Županovi Bohumírovi patrila **časť dnešného chotára Turzovky, približne od ústia Dlhovanského potoka do Kysuce smerom na severovýchod.** V listine sa ďalej hovorí, že táto zem susedí s majetkami hradných jobagiónov **Vechta, Ladislava a Hypolita.** To znamená, že druhá časť dnešnej Turzovky (terajší Vyšný Koniec), dnešná Vysoká a Makov patrili práve niektorému z menovaných šľachticov. Historický výskum odhalil, že **spomínaná listina odráža majetkový stav ešte pred tatárskym vpádom, kedy tento majetok patrilo kráľovskej korune.**

V rokoch 1325 a 1387 sa uskutočnilo ohraničenie zemianskeho majetku Divina, ktorej chotár, podľa tejto metácie, siahal na územie dnešnej Olešnej. Západná hranica sa zhodovala, hoci neboli použité tie isté hraničné body, s metáciou z roku 1244. Keďže v tej dobe už existovalo Dlhé Pole i Kolárovice, **terajší Vyšný Koniec, Dlhá, a Vysoká zrejme patrili do Dlhého Poľa** a terajší Makov Kolárovciam a Petrovciam. Spomenuté dediny boli zase majetkom vtedajšieho Hričovského hradného panstva, ktoré v tom čase vlastnila, s najväčšou pravdepodobnosťou, rodina Balašovcov.

V roku 1417 dochádza k zaujímavej situácii, keď si na takmer identické územie robí nárok aj Krásno, ktoré v tom čase bolo spolu so Závodím (terajšia mestská časť Žiliny, pozn. aut.) poddanskou dedinou Žiliny. Už tu vidieť zárodok neskorších dlhotrvajúcich majetkových sporov medzi panstvami Budatín, ktorého súčasťou sa stala Divina a Strečno, ktoré zas pohltilo Žilinu aj s jej poddanskými dedinami.

V roku 1438 bolo vykonané vytyčovanie hraníc Budatínskeho panstva, ktoré kopíruje hranicu Diviny z roku 1387. (od Divinskej rieky na Stolečné, **zo Stolečného cez Dlhú k ústiu Dlhovanského potoka do Kysuce a potom smerom na západ k Olešnej a Milošovej** v Čadci) Už z toho je jasné, že **územie okolo Predmierskeho potoka** bolo v I. polovici 15. storočia sporné, ale keďže nebolo ešte osídlené (alebo ak, tak len veľmi riedko), nebolo preto ešte hospodársky zaujímavé. Z tohto dôvodu tieto panstvá, hoci si robili nárok temer na to isté územie, nevedeli medzi sebou majetkové spory. **Majiteľom Budatína bol vtedy Juraj z Hatného, strečianskym vlastníkom bol poľský šľachtic Sudivoj z Ostrorohu a potom kráľovná Barbora,** ktorá v roku 1429

Dobový pohľad na Bytčiansky zámok.

vlastnila aj Hričovské panstvo.

Otvorený boj medzi panstvami Strečno a Budatín, ktorý trval viac ako dve storočia, začal v roku 1536. Budatín už vtedy vlastnili Suňogovci, ktorý sa do jeho držby dostali v roku 1450, keď si Gašpar Suňog vzal za manželku vdovu po Rafaelovi Hatňanskom. Kráľ Matej Korvín mu Budatín daroval v roku 1487, no pamätalo sa aj na zabezpečenie práv potomka Rafaela Hatňanského. Suňogovci potom vlastnili Budatín až do roku 1798, kedy vymrela "po meči" aj ich sliezka vetva. Strečno bolo v držbe Kostkovicov, neskôr Deršfiovcov. **Tento boj o územie horných Kysúc sa rozptýl v súvislosti s príchodom valachov a so snahou pantiestiev hospodársky ťažiť z ich usadenia na svojich, dovtedy ladom ležiacich majetkoch, na hornom toku Kysuce.**

V II. polovici 16. storočia sa na území dnešnej Podvysokéj (Hrošová) i Dlhej páslí ovce divínskych valachov a **rozvíja sa aj osada Predmier.** V roku 1563 sa stal majiteľom Hričova i Bytče **František Turzo a po ňom jeho syn Juraj.** Ten, ako je všeobecne známe, založil na mieste valašskej osady **Predmier novú obec, ktorú nazval podľa svojho mena - Turzovka.** Po jeho smrti vlastnilo panstvo **jeho syn Imrich** (zomrel 1621) a **manželka Alžbeta Cobarová.** (zomrela 1626) Ich smrťou sa skončilo vlastníctvo Turzovcov, ktoré **sobášom s vdovou Imricha Turzu, Kristínou Náriovou** prešlo do rúk Mikuláša Esterháziho.

Hlavné sídlo tejto rodiny bolo v Kismartone. (dnešný Eisenstadt, Rakúsko) Z tohto dôvodu **Esterházi prenajal Bytčianske panstvo, časť Imrichovi Balašovi a druhú časť Barbore Ostrošičovej.** V roku 1649 dal Ladislav Esterházi celé panstvo **do zálohu Gabrielovi Ilešházi.** Ilešháziom patrilo panstvo takmer pol storočie. O tejto skutočnosti svedčia aj niektoré zachované **listiny vzťahujúce sa priamo na Turzovku.** Tieto sa týkali predovšetkým udelenia nejakej výsady zemepanom richtárovi, či inému obyvateľovi Turzovky. Za všetky jeden príklad, keď richtár Adam Maral žiadal Gabriela Ilešháziho od oslobodenia poplatku na pol rolu, ten mu vyhovel :

"Oslobodzujeme tu rolu, ktorú si kupil Maral vajvoda panstvu Byčianskeho, aby slobodne užíval bez veľiakaie prekažky, placenia a porindek mimo kralovských a vidieckich impositi. (lat. určených) **I bude nam platiť annuatim per florenos 4.** (lat. ročne po 4 zlaté) **In possessione nostra Turzowka, die 11. Decembris 1664. Illeshazy Gabor m. p.**" (V našej dedine Turzovka, 11. decembra 1664, Gabriel Ilešházi vlastnou rukou)

Rodina Ilešháziovcov si potom nechala len zámok v Bytči a dedinu Malá Bytča a ostatné majetky prenajal rôznym šľachticom. **Tak sa Turzovka dostala za 7000 zlatých do rúk Juraja Berániho.**

(Pokračovanie nabadúce)

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

POTEŠILO NÁS

- 27. februára 2008 sa vo Verejnej knižnici M. Rešetku v Trenčíne konala prezentácia publikácie **člena nášho Spolku, npráp. v.v. Jozefa Koreného SLOVENSKE MODRÉ BARETY V SLUŽBE MIERU.** Prezentácia sa konala pod záštitou Trenčianskeho samosprávneho kraja, Verejnej knižnice M. Rešetku a Klubu filatelistov 52 - 19 pri KaMC OS SR Trenčín.

- 29. februára sa v Kongresovom centre Domu kultúry konala za účasti špičkových odborníkov a historikov z celého Slovenska vedecká konferencia na tému **Kresťanstvo na Kysuciach v priebehu storočí. Náš Spolok bol jedným z jej organizátorov.** Na konferenciu bolo vopred prihlásených 70 účastníkov, prišlo ich 97. Z desiatich ohlásených prednášok odznelo 9, prednášajúci z Prahy sa pre nemoc ospravednil. Na konferencii bolo z celkového počtu 26 Turzovčanov, ostatní boli z okolitých okresov, z Českej republiky prišli štyria. Okrem toho tu boli účastníci z Považskej Bystrice, Dubnice, Kláštora pod Znievom, Zvolena, Trnavy, Veľkých Levár, Malaciek a Bratislavy.

- O meste Turzovka je známe, že okrem trvalo udržateľného rozvoja vo všetkých oblastiach, venuje značnú pozornosť aj rozvoju občianskeho, spoločenského, športového a kultúrneho života. Tu zohrávajú nezastupiteľnú úlohu rôzne spolky, organizácie, kluby, či občianske združenia. Samospráva si uvedomuje, že bez ich existencie a činnosti by Turzovka nebola tým, čím je. Aj preto ich činnosť vysoko hodnotí a všemožne ju podporuje. Zástupcovia združení sa v pondelok 3. marca stretli s vedením mesta, kde sa táto podpora vyjadřila podpísaním konkrétnych zmlúv a pridelením finančných prostriedkov. Mesto pre rok 2008 uvoľnilo zo svojho rozpočtu viac ako jeden milión korún. **Náš Spolok dostal prostriedky na usporiadanie rezbárskeho pléneru DREVENÉ TAJOMSTVÁ III.** Investované prostriedky sa mestu určite vrátia v bohatosti a pestrosti akcií a podujatí v priebehu celého roka.

BLAHOŽELÁME

V marci 2008 oslavujú životné jubileá a okrúhle narodeniny členovia nášho Spolku

Ing. VLASTIMIL KOIŠ
LikavkaJAN KOMORNICKI
Zakopane, Poľská republika

K narodeninám im želáme všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, osobných úspechov a rodinnej pohody.

POĎAKOVANIE

*Terra Kiscensis vyslovuje poďakovanie všetkým svojim partnerom, mediálnym partnerom, sponzorom i všetkým osobám, ktoré sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na príprave a zdarnom priebehu konferencie **Kresťanstvo na Kysuciach v priebehu storočí.** Menovite spoluorganizátorom a sponzorom: **Spolku priateľov Turzovky, Žilinskému samosprávneému kraju, Kysuckej kultúrnej nadácii, Mestu Turzovka, Rímskokatolíckej cirkvi Farnosti Turzovka, Kysuckému múzeu, Štátnemu archívu Bytča, pobočka Čadca, Kultúrnemu a spoločenskému stredisku Turzovka a firmám FLAMA ECOL Turzovka a L. Maruna Terchová.** Naše poďakovanie patrí aj mediálnym partnerom: **Týždenníku KYSUCE, Katolíckym novinám, Rádiu Lumen a Turzovskej televízii.***

Mgr. Drahomír Velička
Predseda občianskeho združenia
Terra Kiscensis

POĎAKOVANIE

V tomto mesiaci oslaví v Bratislave svoje okrúhle jubileum

Mgr. ŠTEFAN ŠIMÁK
vydavateľ

Spolok priateľov Turzovky mu k narodeninám srdečne blahoželá a pri tejto príležitosti mu vyjadruje **verejné poďakovanie a uznanie** za všetko čo vykonal pre činnosť nášho občianskeho združenia. Neoceniteľnou je jeho pomoc pri publikačnej a vydavateľskej činnosti Spolku a pri podpore jeho aktivít vo všetkých oblastiach. Po celú dobu existencie Spolku s ním udržuje trvalý kontakt, zaujíma sa o jeho činnosť a finančne ju podporuje. Prispieva cennými radami, skúsenosťou, inšpiruje a povzbudzuje. Hoci nevlastní členský preukaz nášho Spolku, je aj bez neho **skutočným priateľom Turzovky.**

VÝZVA

Náš Spolok aj pre tento rok splnil všetky podmienky na to, aby sa mohol stať prijímateľom 2% podielu zaplatených daní z príjmov fyzických a právnických osôb. Pretože sa končí termín podávania daňových priznaní, žiadame všetkých svojich členov, ale aj čitateľov, sympatizantov a sponzorov, aby pri podávaní vlastného daňového priznania za rok 2007, nezabudli do rubriky **VYHLÁSENIE** ako prijímateľa uviesť náš Spolok. Budeme radi, ak pre takýto postup získate aj svojich rodinných príslušníkov, priateľov a známych. Treba k tomu len uvedenie týchto základných údajov:

IČO: 3 6 1 4 4 5 1 7

Právna forma: OZ podľa zákona č. 83/1990 Zb.

Obchodné meno (názov): SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY

Ulica: Jašíkova

Číslo: 56

PSČ: 0 2 3 5 4

Obec: TURZOVKA

Všetkým, ktorí sa rozhodnú podporiť našu činnosť vopred srdečne ďakujeme.

PRIPOMÍNAME SI

V sobotu 29. marca uplynie 25 rokov od chvíle, keď v obci Svinná zomrel

JÁN HARANTA

kňaz, básnik, prekladateľ

Narodil sa 3.12.1909 v Turzovke ako prvé dieťa garbiara Štefana Harantu a Evy, rodenej Rudinskej. Základnú školu vychodil v rodisku, gymnázium v Žiline, Nitre a Levoči, kde maturoval v roku 1929. Odtiaľ odišiel študovať teológiu na Filozofickú a teologickú fakultu v Strasburgu, ktorú skončil v roku 1935. Neskôr si vzdelanie doplnil profesorskými skúškami v Nitre v roku 1940 a v Bratislave v roku 1944. Po skončení teologických štúdií sa stal na dva roky kaplánom v Krásne nad Kysucou, rok pôsobil v Kotešovej. V rokoch 1937 - 1940 bol farárom v Trenčianskej Teplej a v rokoch 1940 - 1942 v Trenčíne. V rokoch 1942 - 1950 pôsobil ako profesor na dievčenskom gymnázium v Žiline. Po odchode z gymnázia sa opätovne stal farárom - v rokoch 1950 - 1953 v Strečne, v rokoch 1953 - 1963 v Zákopčí. Posledné obdobie svojho života do marca 1983 strávil na fare vo Svinnej. Pochovaný je pri kostole v Turzovke.

(Bližšie o jeho živote a literárnej tvorbe sa dočítate v publikácii **FARNOST TURZOVKA** na str. 306 - 308 - vydanéj Spolkom priateľov Turzovky v roku 2006)